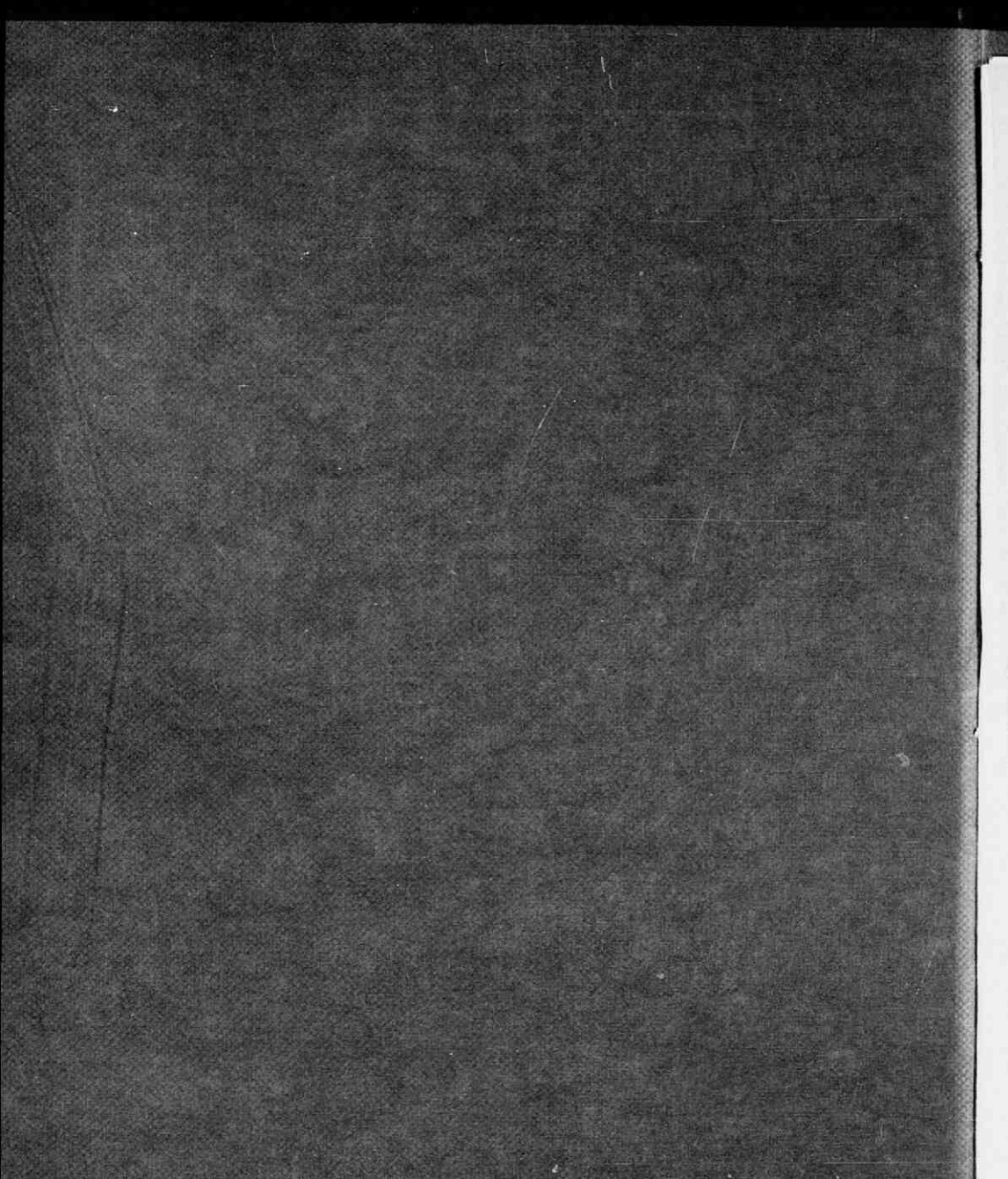




Vakonderwijs aan ambachtlieden

<https://hdl.handle.net/1874/321966>

100 P. 8 13



180. A.8^B.

I.

Vakonderwijs aan Ambachtslieden

DOOR

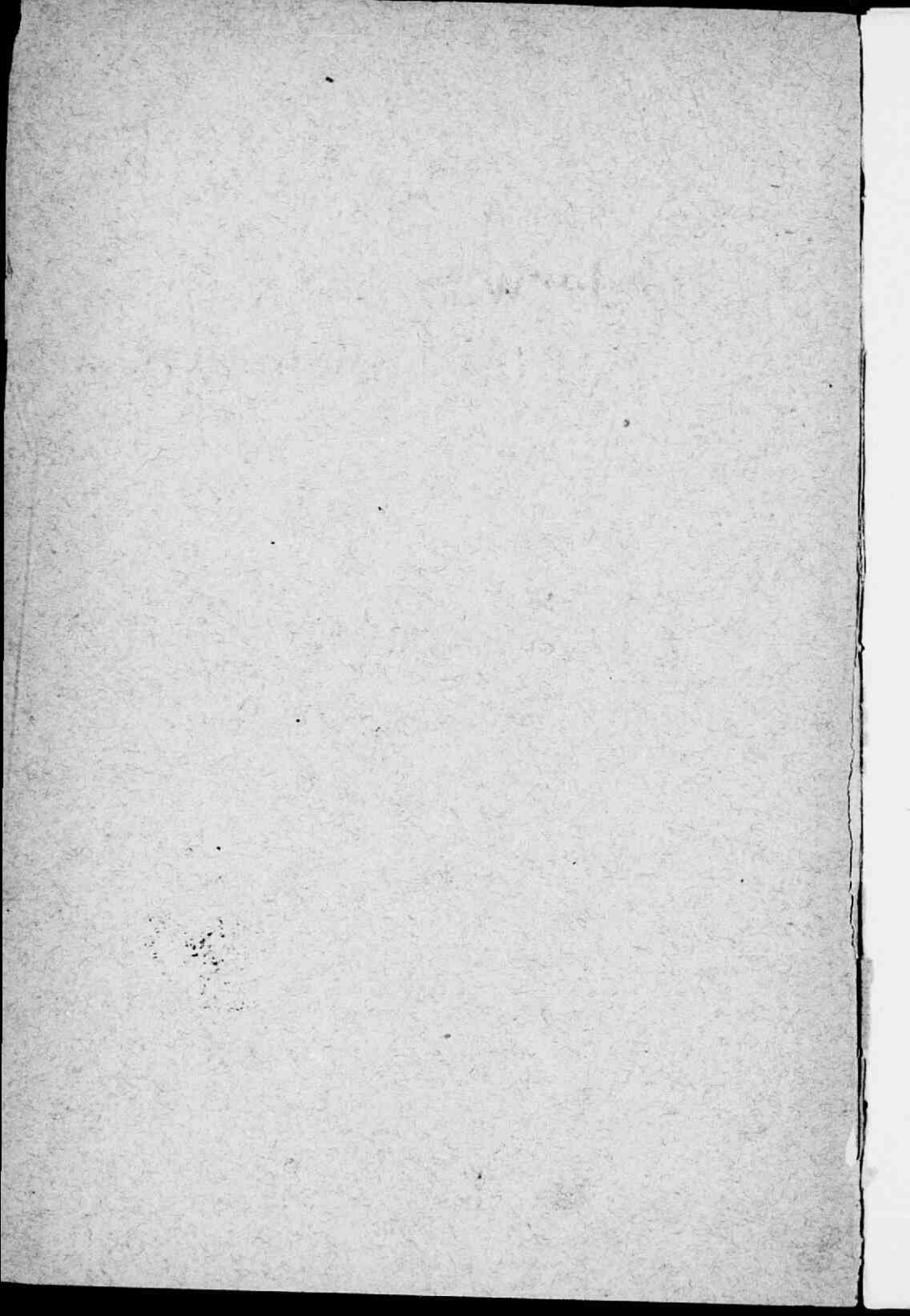
B. F. PLASSCHAERT,

LEERAAR AAN DE BURGERAVONDSCHOOL EN AAN DE H. B. S.
TE DELFT.



GOES.

G. M. KLEMKERK.
1889.



I.

Vakonderwijs aan Ambachtslieden.

DOOR

B. F. PLASSCHAERT,

LEERAAR AAN DE BURGERAVONDSCHOOL EN AAN DE H. B.S.
TE DELFT.



GOES.

G. M. KLEMKERK.

1889.

THE JOURNAL OF THE
ROYAL ANTHROPOLOGICAL INSTITUTE

Vol. 10. Part 1. 1880.

Vakonderwijs aan Ambachtslieden.

Welke waarde moet in 't algemeen aan de akte M. O. rechtlijnig teekenen en perspectief (M²), met het oog op het vakonderwijs aan ambachtslieden te geven, worden toegekend?

In het „Voorloopig verslag” Ve Hoofdstuk No. 13 van de Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1889, lezen wij o. a. op bladz. 12.

MIDDELBAAR ONDERWIJS.

„In de openingsrede voor de tegenwoordige zitting der Staten Generaal werd wel is waar eene wijziging der wet op het lager onderwijs aangekondigd, maar omtrent het Middelbaar Onderwijs het stilzwijgen bewaard. De vraag werd gedaan hoe de Regeering over eene herziening van laatstgenoemden tak van onderwijs denkt. Daarbij zouden, naar sommiger oordeel, in de eerste plaats in aanmerking dienen te komen uitbreiding van het ambachts- en teekenenonderwijs enz.

Toen ik de door mij onderschrapte woorden las, legde ik met belangstelling mijn oor te luisteren, om te hooren wat verder over dat onderwerp volgen zou. De Nota van den Hooggeleerden heer DR. VERMEULEN, lid der 2e Kamer trok daarna mijn aandacht. (Zie bl. 26 van 't „Voorloopig verslag.”)

II. MIDDELBAAR ONDERWIJS.

„Wat het Middelbaar Onderwijs aangaat, meen ik, dat als vaststaande en vrij algemeen erkende waarheden mogen gelden:

1o. dat de zoogenaamde burgerdagscholen volstrekt niet

aan hare bestemming beantwoord hebben. Terwijl zij op een enkele na, feitelijk reeds verdwenen zijn, behooren zij ook te verdwijnen uit de wet;

20. dat de burgeravondscholen, door dat gedeelte der bevolking, voor welke zij bestemd zijn, alleen gewaardeerd worden, voor zooverre zij practische, dadelijk bruikbare kennis mededeelen. Met schrapping van zeer veel overtolligs behooren deze scholen, wat haar program aangaat, te worden teruggebracht tot de vroegere teeken- en industriescholen, bij welke rechtlijnig- en handteekenen, mechanica en toegepaste wiskunde schier uitsluitend de vakken van onderwijs uitmaakten ;”

Toen nu ook, in de 28e Vergadering der Staten Generaal, 7 December 1888, (bladz. 490, Algemeene beraadslaging,) baron MACKAY, Minister van Binnenlandsche Zaken, de bekende verklaring aflegde: „Ik zal wanneer mij misbruiken bekend mochten worden gemaakt, in de lagere of in de hoogere ambtenaarswereld, een ernstig onderzoek instellen. Ik hoop niet te vergeten, enz.” dacht ik, dat is een mannenwoord; aan het stelsel van doodzwijgen, negeeren en vliegen afvangen van lager geplaatsten, „van hen die op lager trap arbeiden” zooals professor QUACK dat uitdrukt in zijn „Sociale rechtvaardigheid” komt een einde; dat belooft ook veel goeds voor het Middelbaar ambachtsonderwijs, dat ik, om der wille onzer ambachtlieden, zoo zeer lief heb en waaraan ik bijna een kwart eeuw mijn krachten heb gewijd. Ook de eenvoudige teekenmeester, de man der practijk, die het onderwijs geeft zal voortaan worden gehoord; en als Dr. VERMEULEN zijn denkbeelden nader ontwikkelt, kan, zonder dat dit meer geld behoeft te kosten dan thans, door wrijving van gedachten een program

voor het vakonderwijs aan ambachtslieden worden samengesteld, waardoor het onderwijs wordt wat het wezen moet, om aan onze ambachtslieden, en alzoo aan de maatschappij ten zegen te zijn.

't Was alsof alles samenliep om mijn hoop te verlevendigen dat het ambachtsonderwijs aan de orde zou worden gesteld; immers dd. 9 September 1888, werd mij, die noch directeur noch hoogleeraar aan eenige vakschool ben, in mijn qualiteit als leeraar aan een burgeravondschool en H. B. S., door den directeur der Rijks-normaalschool voor teekenenonderwijzers te Amsterdam, Voorzitter der Commissie voor de teekenexamens in 't jaar 1888, gevraagd, of ik een eventueele benoeming als lid dier Commissie zou aannemen? Daar ik mocht veronderstellen dat genoemde directeur de door mij gevolgde richting bij het vakonderwijs aan ambachtslieden kende, meende ik waarlijk de aangeboden taak niet te mogen afwijzen; ik werd dan ook door Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken, bij beschikking dd. 20 September 1888 No. 2825/1. Afdeeling O, tot lid der genoemde Commissie benoemd.

Nimmer heb ik met meer dankbaarheid een opgelegde taak aanvaard, omdat ik eenvoudig man, in de thans naïef gebleken meening verkeerde, dat ik met mijn, door ernstige studie en een werkzaam leven in de practijk der bouwkunde en bij het teekenonderwijs, verkregen kennis, van de behoeften van het vakonderwijs aan ambachtslieden, voor dat onderwijs in breeder kring nuttig zou kunnen zijn.

Nimmer heb ik grootere teleurstelling ondervonden dan toen het mij overtuigend bleek: dat het examen voor de akte M. O. rechtlijnig teekenen en perspectief (M 2), (hoe zwaar ook in sommige opzichten,) niet den

minsten waarborg geeft dat de bezitter der aldus verkregen akte M 2, bekwaam en geschikt zij tot het geven van vakonderwijs aan ambachtslieden, mede bedoeld in letter e van het programma voor de akte M 2.

Op welken grond, in 'talgemeen, aan de bezitters der genoemde akte M 2, de bevoegdheid wordt toegekend om vakonderwijs aan ambachtslieden te geven is mij een raadsel; naar mijne meening zal geen enkel deskundig directeur van een vakschool voor ambachtslieden, 't zij burgeravondschool, practische ambachtsschool of teekenschool, die de ambachten kent en het ambachtsonderwijs heeft bestudeerd, zonder door hem persoonlijk afgenomen examen, de bezitter van M 2, omdat hij die akte bezit, een leeraarsbetrekking aan zijn school toevertrouwen, veel minder hem voor directeur eener vakschool aanbevelen, waartoe de akte de bevoegdheid geeft.

Bovenstaande harde woorden moeten worden gestaafd door bewijzen; die bewijzen zal ik leveren. Men kan mij na de opgedane ervaring, even als in 1877, toen ik een stuk schreef om aan te toonen dat wij in ons land met het vakonderwijs aan ambachtslieden in 'tverkeerd spoor waren, en dat het examen voor de akte M² in meer practische richting moest worden afgenomen, trachten dood te zwijgen, of dood te stemmen zooals later gebeurde; toch vertrouw ik dat nu, 12 jaren later, wel enkele deskundige vakgenooten en belangstellenden zullen luisteren; het is mijn vaste overtuiging dat weinig jaren zullen voorbijgaan of er zal erkend worden dat ik de volle waarheid heb gezegd en dat mijn woorden, in 't belang der ambachtslieden, dienen te worden overwogen.

Ik acht mij niet alleen gerechtigd om deze zaak in 't open-

baar te bespreken; maar ik acht mij daartoe verplicht; daarom spreek ik; ik wensch niet dat zou worden gemeend dat ik heb medegewerkt om bij Zijne Exellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken meeningen te doen ingang vinden, die naar mijn innige overtuiging als zij wet worden, ons ambachtsonderwijs zullen doen zinken beneden het allerlaagste peil datdenkbaaris.

Om het bewijs te leveren van wat ik zeg maak ik gebruik van het eigen „Verslag der Commissie in 1888 belast met het examineeren van hen, die akten van bekwaamheid verlangden voor middelbaar onderwijs in het hand- en rechtlijnig teekenen en boetseeren en voor lager onderwijs in het handteekenen.

Dit Verslag is officieel, het is onderteekend door twee directeuren van vakscholen n.l. de directeur der Rijksnormaalschool voor teekenonderwijzers te Amsterdam, als Voorzitter der Commissie, en de directeur der Academie van Beeldende kunsten te 's Gravenhage, als secretaris.

De staten en cijfers op de vijf eerste bladzijden van genoemd Verslag kunnen wij hier voorbijgaan; lezen wij de „Algemeene opmerkingen” bladz. 6, en v.

„Rechtlijnig teekenen. De meeste candidaten voorde akte recht „lijnig teekenen bleken zeer zwak te zijn in de kennis van axonometrie en scheeve projectie, vooral in de toepassing. Daar juist deze „practische wijze van afbeelden van groot nut is in de bouwkunst, de Kunstnijverheid en de werktuigkunde, „is verbetering hierin hoogst gewenscht.” (Ik onderschrap). Van de bouwkundige kennis (?) zal later blijken in 't Verslag.

In beschrijvende meetkunde en perspectief bleek, vooral uit de ingeleverde teekeningen, de kennis dier vakken zeer sober te zijn, men kreeg den indruk, „alsof de candidaten zich de „bewerking der, in de handboeken voorkomende vraagstukken

„machinaal hadden ingeprent,” nog meer bleek dit uit de ingeleverde teekeningen.”

Lag die sobere uitslag aan de kandidaten of aan de op te lossen vraagstukken? Volgens mijne aantekeningen bij dit examen, was er een vraagstuk dat slechts door drie van de 18 kandidaten kon worden opgelost, terwijl toch uit de cijfers van het mondeling examen blijkt, dat de helft der kandidaten voor beschrijvende meetkunde wel hadden gewerkt.

Waarom worden geen vragen gedaan die in de practijk van meer nut zijn dan de opgegevene? Dit geldt natuurlijk alleen voor de wijze waarop het examen in '88 werd afgenomen.

Door de wijziging van het programma voor M 2, bij Besluit van 24 April 1885 is de weg wagenwijd opengesteld om ons bij deze examens in de richting van het vlakornament stelselmatig voort te stuwen; het ambacht, practische kennis van de bouwvakken, enz., de hoofdfactoren voor den leeraar bij het vakonderwijs aan ambachtslieden, is daaraan opgeofferd; van buiten geleerde kennis is bijna alles, en wat is het resultaat van die richting? Hooren wij het „Verslag”.

„In slechts zeer enkele gevallen waren zij (de kandidaten) in staat op het zwart bord bijv. een antieke zuilbasis, een lijstwerk of kapiteel te schetsen. Vooral bij het maken van een ontwerp naar schets kwam de geringe kennis van algemeen als doelmatig en schoon aangeziene vormen en het gebrek aan gevoel voor goede verhoudingen duidelijk aan 't licht.”

Kan het minder?

Lees eens in 't „Verslag” de volgende opmerking in verband met de daaruit getrokken conclusie: Zie bladz. 7.

„Opmerkelijk is het, dat men over 't geheel bij het rechtlijnig teekenen van den aanstaanden ambachtsman (timmerman

„en meubelmaker), van geen kopiëeren naar plaat wil weten, „al blijkt het ook, dat de candidaat groote moeite heeft om de „benaming en beteekenis van de eenvoudigste bouwkundige „constructies naar plaat toe te lichten, terwijl het hem vol- „strekt niet mogelijk is die samenstellingen uit het hoofd te schetsen.”

(Eerst dient de vraag te worden gesteld: zijn alleen timmerlieden en meubelmakers ambachtslieden?)

Na hetgeen voorafgaat zal de deskundige lezer zeer stellig in de meening verkeeren dat door deze Commissie aan candidaten, die de verschillende bouwdeelen niet eens naar plaat kennen, veel minder die aan hun aanstaande leerlingen kunnen vóorschetsen, geen akte voor vakonderwijs zal worden uitgereikt; echter vergist de lezer zich, luister:

„De Commissie is van oordeel dat een volledige kennis van „de bouwkundige constructies, voor zoover die noodig kan genoemd worden, om goed en degelijk onderwijs te geven aan „den aanstaanden timmerman, volgens de wet niet kan en mag „worden geëischt.”

En wilt gij weten lezer waarom van een candidaat voor de akte M 2, niet kan en mag worden geëischt de kennis om aan een timmermansjongen les te geven?

Omdat daarvoor lange en ernstige studie of practische kennis noodig is, wat hier moeilijk kan worden gevergd:

„vooral omdat die kennis voor het geven van onderwijs aan „eene hogere burgerschool volstrekt niet noodig is, en immers „juist daar zullen ook vele, met de akte M 2 gediplomeerden „hun plaats vinden.”

Ziet U „die ernstige studie of practische kennis zou de hogere burgerschoolleeraren misschien in den weg zitten; maar ondertusschen worden zulke leeraren ook benoemd aan de

burgeravondscholen, waar veel timmermansjongens voorkomen, zonder blijk te hebben gegeven van ernstige studie of praktische kennis.

De bewering der commissie dat vele gediplomeerden met de akte M 2 aan hogere burgerscholen plaats vinden, is de quaestie niet, de quaestie is dat al of bijna al de bezitters der akte M 2, die ik ken, of zij al of niet practisch gevormd zijn, ook aan burgeravondscholen en dergelijke inrichtingen werkzaam zijn. De statistiek kan uitmaken hoe de verhouding is, maar al waren het slechts weinigen die zonder practisch gevormd te zijn aan burgeravondscholen en dergelijke inrichtingen les in 'tlijnteekenen geven, dan is het nog te betreuren dat de belangen van onze ambachtslieden daaraan worden opgeofferd.

Om nu die ernstige studie en die praktische kennis maar geheel uit de baan te knikkeren voor sommige candidaten, wil de commissie een nieuwe akte scheppen of een aantekening op de akte M. O. handteekenen (M 1), voor de handteekenaars verkrijgbaar stellen; logisch volgt uit de redeneering van de commissie, dat dan deze nieuwe akte of een aantekening op de akte M 1 aan de candidaten zonder ernstige studie en ook zonder praktische kennis, zal worden uitgereikt. Om die nieuwe akte of die aantekening te verkrijgen is dan: (Zie bladz. 8)

„kennis van de leer der projectiën, vaardigheid in het opmeten
 „en het op schaal in tekening brengen van eenvoudige voor-
 „werpen met inbegrip van schaduwbepaling, verder het zuiver
 „teekenen van versieringen in meetkunstige verdeelingen en het
 „opwerken in vlakke tinten of arceeringen voldoende,” . . .
 . . . „Met een in dezen zin gevormden leeraar
 „voor hand- en rechte lijnig teekenen, zou het onderwijs aan
 „smeden, meubelmakers, beeldhouwers, stucadoors, huisschilders

„enz. dus in 't algemeen die leerlingen, die men, behalve op de „ambachtsscholen, ook op de burgeravondscholen vindt, ten „zeerste zijn gebaat.”

Dat staat er gedrukt, en is onderteeekend door den directeur der **Rijksnormaalschool voor teekenonderwijzers te Amsterdam.**

Wel verbazend! Maar dan mogen wij toch vragen of genoemde directeur nog nimmer in zijn leven een burgeravondschool van eenige beteekenis heeft bezocht? Wij stellen die vraag in allen ernst, omdat een leeraar, gevormd volgens het recept van de Commissie, voor het vakonderwijs aan smeden, instrumentmakers, wagenmakers, geweer makers, steenhouwers, metselaars, horlogemakers, enz. enz. leerlingen die, behalve timmerlieden, aan burgeravondscholen worden gevonden, totaal onbruikbaar is.

Een stukje practijk om dit te bewijzen:

Aan de burgeravondschool te Delft telt de 3e of hoogste klasse, in den cursus 88—89, 35 leerlingen; deze leerlingen behoorren bijna zonder uitzondering tot den zoogenaamden ambachtsstand, er zijn:

- 11 timmerlieden van verschillende ontwikkeling,
- 5 instrumentmakers van verschillende ontwikkeling,
- 2 Smeden,
- 3 metaal draaiers,
- 4 huisschilders,
- 2 kamerbehangers,
- 2 loodgieters,
- 1 beeldhouwer,
- 1 goudsmid,
- 1 Zadelmaker,

1 bouwkundig teekenaar,

1 bloemist,

1 kantoorschrijver,

35 leerlingen van 13 verschillende vakken.

In de 2e klasse, waar door middel der projectieer voorbereidend vakonderwijs gegeven wordt, zijn, benevens bovengenoemde vakken ook vertegenwoordigd het metselaars-, steenhouders-, geweermakers-, wagenmakers-, koperslagers-, horlogemakersvak enz. enz.

De vakken der leerlingen mogen 'teene jaar bij het andere eenigszins afwisselen; veel verschilt dat niet aan onze school. Delft is een gemeente van middelbaren rang wat de bevolking betreft, zoodat ik in 't algemeen mag aannemen, dat, met eenige afwisseling, de bevolking der burgeravondscholen in andere, ongeveer gelijkstaande gemeenten, niet zeer zal uiteenloopen.

Aan al deze leerlingen moeten wij vakonderwijs geven; ik heb dat reeds ongeveer achttien jaar gedaan, en dat dit onderwijs niet zoo geheel zonder resultaat is, weet ook de Hooggeleerde heer DR. VAN AKEN, Inspecteur bij het Middelbaar onderwijs, door eigen aanschouwing.

De 11 timmerlieden moeten wij hier voor den nieuw te scheppen vakleeraar, volgens het recept bovengenoemd, laten vallen, want ziet gij „dat zoo moeilijk bereikbare (n.l. om aan een timmermansjongen les te kunnen geven), wordt thans „van de candidaten onnoodig geeischt,” zegt het Verslag. Resten dus de overige leerlingen; de leeraar toegerust met de kennis van de projectieer, die een eenvoudig voorwerp kan opmeten, een schaduwbeplating kan uitwerken, (zeker om de schaduw van letters voor de ververs te bepalen?) die een vlakke tint en een arceering kan leggen, een leeraar zonder eenige

vakkennis dus, zal in de 2e klasse, door middel der projectie-leer de elementaire constructiën, die voor het vak van iederen leerling meer of min verschillen, juist weten te kiezen; met andere woorden, hij zal een juiste keuze weten te doen tusschen de constructiën die bij een instrumentmaker, een smid, een geweermaker, een metaal draaier, een wagenmaker, een koperslager, een horlogemaker, een metselaar, enz. 't meest noodig en nuttig zijn, om later, bij het voortgezet vakonderwijs, daarop met vrucht te kunnen voortbouwen.

Het voor den theoretisch en practisch gevormden leeraar moeilijkste deel van zijn onderwijs, dat bij elke les zijn volle energie en werkkraft eischt, zal zoo'n man hem uit de hand nemen?

Als de directeur van 's Rijks-normaalschool voor teekenenonderwijzers dat meent, dan heeft hij van het vakonderwijs aan ambachtslieden al zeer zonderlinge denkbeelden. Als het waarlijk zoo kon, dan doe ik al heel dwaas met avond aan avond er over te denken, op welke wijze ik die of die constructie, aan een timmerman, aan een instrumentmaker, aan een geweermaker, aan een smid enz. goed zal trachten duidelijk te maken. Ik heb eens een directeur van een vakschool voor ambachtslieden hooren zeggen, 't was bij een discussie over vakonderwijs, dat bijna iedereen aan een smid les kan geven; uit dit Verslag blijkt mij dat de man niet alleen staat.

Als ik mijn taak bij het onderwijs goed begrijp, dan is het mijn roeping en plicht ook de vakkennis mijner leerlingen aan de burgeravondschool te vermeerderen; zooveel de vatbaarheid van den leerling het toelaat; al verder is het mijn taak de liefde voor zijn vak bij den leerling te vergrooten, en de

liefde en energie tot onderzoek aan te moedigen en in het rechte spoor te leiden. Daarom acht ik het niet voldoende een smidsleerling eenige eenvoudige voorwerpen tot den huisbouw behorende, naar plaat te leeren naschrappen. Dan zou mijn geweten mij beschuldigen dat ik mijn plicht tegenover den jongen mensch niet naar eisch betrachtte: de smidsjongen heeft recht van mij te vorderen, dat ik, na hem ijzerverbindingen door middel van klinkwerk, verschillende soorten van bouten, moffen, sloten, lasschen enz. te hebben onderwezen, hem de constructie van de schroef, van tandvormen voor raderen en van verschillende raderen leer kennen. Daarna komen verder eenvoudige deelen tot de werktuigkunde behorende aan de orde, zooals bijv. riemschijven, kussenblokken, tappannen, hangers of stoelen voor assen van drijfwerk, supports enz. enz. Onder de les wordt met hem over het materiaal gesproken dat voor die of die soort van werk wordt gebruikt, wij werken zoo saam, de leerling en ik. Later komen deelen van het Stoomwerktuig, Stoomcylinder, Zuiger, Zuigerstangen, Stoomschuiven, Stoomfluit, Excentriek, Regulateur enz. onze aandacht vragen; eenvoudige werktuigen, zooals boor-, pons-, pers- en snijmachines, werktuig tot scheiding van ijzer- en kopervijzel en draaisel, enz., in een woord, werktuigen die hij in de werkplaats dagelijks ziet gebruiken, teekenen wij naar een schets met afmetingen en maken daarvan details. Verder behandel ik met smeden, waar mij dat noodig blijkt, samenstellende deelen van ijzeren kappen en andere bouwdeelen; wij gaan aan onze school altijd door zoo lang de leerling aan de school de lessen blijft volgen en lust tot leeren heeft. Kunstsmeedwerken voor hekken en hekwerken, de samenstelling en constructie van het slot, kunnen zij aan onze school leeren als zij willen; wij

trachten van den leerling een man te vormen die zijn vak en zijn werk lief heeft en vooruit brengen kan. Dit alles zal een leeraar zonder vakkennis doen; of meent de directeur van 's Rijks-normaalschool voor teekenenonderwijzers dat het niet noodig is dat een leeraar zijn leerlingen kan opleiden tot bekwame ambachtslieden?

Wat zal zoo'n man met instrumentmakers aanvangen? 't Vorig jaar heb ik met de jongens, onder meer, een sextant geteekend en gedetailleerd, dit jaar o. a. een theodoliet.

Hoe zal de nieuwbakken leeraar den jongen attent maken op de eischen die aan de zuivere verdeeling van den nimbus en den nonius zijn te stellen? Bij het bespreken van de plaatsing der spiegels en van den kijker, van de alhidade enz. moet hij den leerling toch attent maken op de eischen waaraan zijn instrument moet voldoen. Dit jaar had ik het genoegen met een instrumentmaker o. a. te behandelen een trekafdrukker in holle cylindrs, ook in detail, en een middellijnmeter voor holle cylindrs, zoogenaamde visiteerinstrumenten; met den middellijnmeter kan men, door middel van een kunstig mechanisme en een nonius, de middellijn van een hollen cylinder bepalen tot in honderste deelen van den c.M. Ik noem deze werktuigen en instrumenten bij den naam om te bewijzen dat ik praktijk, geen fictie behandel.

Een leeraar, gevormd volgens het in 't Verslag gegeven recept, zit op onze school reeds de eerste tien minuten zoo vast als een muur, verscheidene jongens in onze 3e klasse zouden verreweg zijn meerdere zijn.

Wat zal zoo'n man een metselaar leeren; metselverbanden kopieeren naar plaat zeker, dingen die de metselaar veel beter kent dan hij zelf; als de jonge man wat verder is en er

komen speciale gevallen voor, zooals dat in de practijk bijna altijd gebeurt bij fundeeringen van kelders en dergelijk werk, bij ontlastingsbogen, penanten, topgevels, gewelven enz. wat zal hij dan aanvangen?

En dan, van den timmerman e. a. zwijg ik hier, maar ik mag noemen de steenhouwer, de wagenmaker, de geweermaker, de horlogemaker enz., wat zal zoo'n leeraar, zonder kennis der bouwvakken en mechanica daarmee beginnen? Moeten nu al de genoemde leerlingen maar geen onderwijs in hun vak ontvangen omdat mijnheer de leeraar geen vakkennis bezit en die kennis alleen door ernstige studie en een practische opleiding te verkrijgen is?

Ik ben daar warm geworden; 't zou om te lachen zijn als het niet zoo'n bedroevend en ontmoedigend feit was, dat zulke voorlichters, als in dit Verslag, ons, eenvoudige practische mannen, die het onderwijs geven, waar zij over praten, tot machteloosheid doemen om iets meer ten voordeele van het vakonderwijs voor ambachtslieden te kunnen doen; zulke adviezen zijn daarom te betreuren omdat veel niet-deskundigen toch reeds in de meening verkeeren, dat iemand die een weinigje teekenen kan en een weinigje van buiten geleerde kennis bezit, geschikt is om aan een ambachtsjongen les te geven.

Slaan wij nog een enkelen blik op 't Verslag dezer Commissie, bladz. 8 en 9.

„Wil men zich echter houden aan het beginsel (dat ook door „alle candidaten werd vooropgesteld) dat dit teekenenonderwijs voor „den ambachtsman, bovenal ontwikkelend moet zijn en men hier „zoo min mogelijk platen moet laten kopieeren, dan zou die „kennis meerendeels (ten minste voor den timmerman) geheel „onvoldoende moeten genoemd worden.

„De weinige kennis van bouwkundige constructies en het „gebrek aan practischen blik, bleek ook duidelijk bij de bouw- „kundige teekeningen, waar bijv. vele candidaten bij eene dwars- „doorsnede van het kalf van een deurkozijn, het bovenlicht met „inwaterende sponningen daarop hadden geplaatst.

Wederom een bewijs, dat de akte M. 2 slechts bestemd „moest zijn voor hen die eenigszins met de practische zijde van „de bouw- en werktuigkundige vakken bekend zijn, en niet „een en ander daarvan in beperkten tijd hebben van bui- „ten geleerd.” Ik onderschrap.

Maar waarom, zoo vraag ik, is dan aan candidaten, die niets of bijna niets van bouw- en werktuigkunde weten, de akte M 2 uitgereikt? Waarom is gedurende een kwart eeuw het vakonderwijs aan ambachtslieden ook aan niet-deskundigen overgeleverd? Men heeft mij trachten te bewijzen dat het altijd zoo geweest is als bij dit examen, om die zekerheid was het mij te doen. Ik moet nu wel gelooven dat het altijd zoo geweest is, ook omdat ik vroeger nimmer goed de gelegenheid had de resultaten van deze examens te onderzoeken; maar dan is dit ook een der voornaamste oorzaken waarom onze ambachtslieden in 't algemeen niet voldoende in hun vak ontwikkeld zijn; dan is dit ook een der voornaamste oorzaken waarom wij in ons land, met het vakonderwijs aan ambachtslieden in een kwart eeuw zoo weinig gevorderd zijn; en wat erger is, dan is dit een der voornaamste oorzaken dat de liefde voor het ambacht, hetwelk voor iemand die zijn vak goed kent een genot is en reine levensvreugde vermeedert, bij veel jonge menschen tot het vriespunt is gedaald, en dat het ambacht wordt op zij gezet als er ergens maar een baantje te krijgen is.

Als de Commissie nu haar zin krijgt: „zou de wet zoodanig

„moeten worden gewijzigd, dat de Commissie terecht van hen, „die de akte M2 wenschen te bekomen, de kennis van constructie met nadruk kon vorderen.”

Dat heeft iets van den put trachten te dempen als het kalf verdrongen is ; men heeft zich in zijn eigen garen gevangen en nu zoekt men een uitweg, die voor ieder die de zaak begrijpt voor de hand ligt. Daarbij is de zin zoo vaag mogelijk: de kennis van welke constructie moet nu met nadruk gevorderd worden?

In het vorig program voor de akte M2 kwam de volgende bepaling voor:

„De candidaten behooren voldoende kennis van bouwkunde „en werktuigkunde aan den dag te leggen, om de daartoe meest „bekende voorwerpen, naar eene opgave van afmetingen, nauw- „keurig en zuiver in projectie of in perspectief te teekenen.”

De wetgever eischt dus daarbij wel degelijk van de candidaten voldoende kennis van bouw- en werktuigkunde, om aan de scholen waar zij zouden worden geplaatst als leeraar, degelijk onderwijs in die vakken te kunnen geven.

In April 1885 is bovenstaande bepaling uit het programma voor M2 gelicht, en vervangen door :

„Kennis der benamingen en de beteekenis van de voornaamste „bouwdeelen en van de voornaamste enkelvoudige werktuigen.”
Waarom dit geschied is, is duidelijk ; de candidaat behoeft nu, als men over het woord „beteekenis” heenglijdt zooals bij dit examen, niets van de practijk der bouwkunde te weten heeft alleen de namen van deuren, ramen, kappen enz. van buiten te leeren, en daar het nu volgens de wet verboden schijnt (?) te vragen hoe zoo'n deur, zoo'n raam, enz. in elkaar zit en gemaakt wordt, kan een wakkere jongen van 14 jaar oud aan den thans gestelden eisch voldoen.

Echter staat in 't programma, letter d :

„vaardigheid in het teekenen van bouwkundige en werktuigkundige ontwerpen, zoowel naar uitgewerkte teekeningen als „naar schetsen en schriftelijke opgaven.”

Kan, in verband met letter *e* van 't programma, het de bedoeling van den wetgever zijn, dat een candidaat voor de akte M 2 kan volstaan met een weinigje, „in beperkten tijd” van buiten geleerde kennis?

Dat de Commissie zou meenen dat het opteekenen of uitwerken (in potlood was reeds voldoende) van een eenvoudige schets als dit jaar, en het detailleeren van het kalf van een deurkozijn met de bovenste verbinding der deur bij de naald, een ernstig onderzoek is naar de bouwkundige kennis der candidaten, mag ik toch niet aannemen; 't zou al te grappig zijn, en wat er nog van terecht kwam, hebben wij boven gezien.

Maar wacht even: voor den leeraar voor timmerlieden wil de commissie een uitzondering maken; aan een timmerman les te geven zonder vakkenis, dat gaat toch niet meent zij; daarom zou nu het programma alweer moeten gewijzigd worden; een fonkelnieuw programma dus voor M 2: een soort architecten-examen zie ik al in 't verschiet, alles ook in dit Verslag over M 2 wijst daar heen. Voor dat nieuwe examen zullen practisch gevormde mannen, die wij zoo noodig hebben bij het vakonderwijs voor ambachtslieden, alweer druipen. Kleine gemeenten waar volgens de wet een burgeravondschool bestaat, zullen voor het lijnteekenen twee verschillende leeraren moeten benoemen, of zich moeten tevreden stellen met een leeraar zonder vakkenis, voor een vakschool.

Dan is er nog iets; de teekenexamens zijn in 1888 begonnen precies op 1 October en zijn onafgebroken voortgezet tot 15

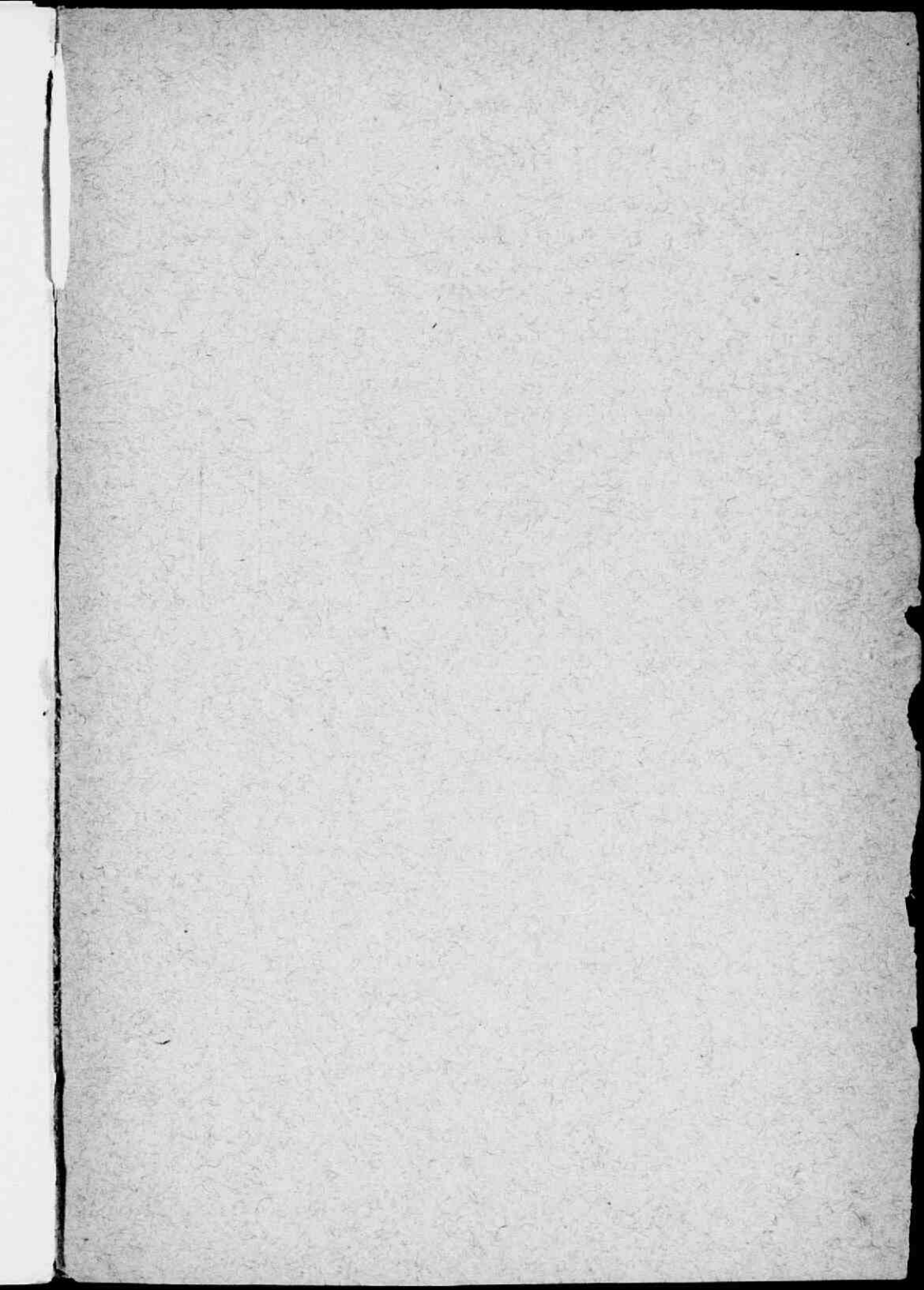
December d. a. v. dus $2\frac{1}{2}$ maand, stel dat voor de nieuwe (belangrijke) examens een maand noodig is, dan komen wij zoo zoetjes aan tot $3\frac{1}{2}$ maand ongeveer examineeren.

Als er voor de akte M 2 voor sommige vakken geëxamineerd wordt even als dit jaar, dan uit ik den wensch, dat Zijne Excellentie de Minister er toe besluite voor te stellen om die examens niet meer te doen plaats hebben, in stede van die uit te breiden; men ontneme aan de akte M 2 elke officieel geijkte waarde: daarmee zal het vakonderwijs voor ambachtslieden meer gebaat worden dan met deze examens. Alvorens een leeraar te benoemen voor een burgeravondschoon of dergelijke inrichting zal elke gemeente zich wel vergewissen of de man die zich daarvoor aanbiedt, bekwaam en geschikt zij om aan ambachtslieden, ook aan een timmermansjongen, les te geven. Men zal dan eenige duizenden guldens besparen op examens, die geen waarborg geven, maar wel pretenties in 't leven roepen.

En nu tot slot: wie in de meening verkeert dat ik dit opstel gaarne geschreven heb, vergist zich zeer; ik reken het mijn plicht te waarschuwen tegen een richting bij dit examen, die het vakonderwijs aan ambachtslieden benadeelt; de directeur der Rijks-normaalschool voor teekenonderwijzers, zal mij voortaan D. V. telkens op zijn weg ontmoeten als hij meeningen en wenschen onderschrijft, zooals in 't Verslag der Commissie voor de akte M 2 in 1888 zijn neergelegd.

DELFT, April 1889.

B. F. PLASSCHAERT.



222

0745

Van denzelfden schrijver is verschenen bij P. GOUDA
QUINT, te ARNHEM :

**Beknopt practisch Leerboek der Burgerlijke en Water-
Bouwkunde.** Twee deelen. Met 1675 in den tekst en
op 40 uitslaande platen gedrukte figuren. Prijs in 17
afleveringen f 20,40; gebonden in 2 heel linnen stem-
pelbanden f 23.—

Afzonderlijk : Deel I. Burgerlijke Bouwkunde, in af-
leveringen f 12,60; gebonden f 13,75. Deel II, Water-
bouwkunde, in afleveringen f 11,80; gebonden f 13,75.

Het Detailleeren van Bouwkundige Samenstellingen.
(Afschrijven en uitslaan.) Handleiding voor eigen studie
en practisch onderwijs in de Bouwkunde. Eerste serie,
eerste aflevering, bevattende Plaat No. 1—5: Kappen
No. 1—5, met beschrijving. Prijs 20 cts. per plaat met
beschrijving.

De Inteekenaren verbinden zich voor ééne serie van 25 pla-
ten met beschrijving.

Van beide werken is eene uitvoerige Proef-aflevering door
elken Boekhandelaar gratis te ontbieden.

Bij den heer W. BEETS verscheen :

Leerboek der beschrijvende Meetkunde, (Leer der projec-
tiën). Voor Ambachtslieden aan Burgeravondscholen, en
tot zelfonderricht.

